

Nekoč so na Ljubljanskem barju živeli koliščarji

Skrivnost o koliščarjih oziroma mostiščarjih, kot jih imenuje pisatelj Janez Jalen, se je začela razkrivati 17. julija 1875. leta, ko je odbornik okrajnega cestnega odbora in posestnik Martin Peruzzi iz Črne vasi na Ljubljanskem barju sporočil Deželnemu muzeju v Ljubljani, da so delavci pri čiščenju jarkov ob Ižanski cesti blizu vasi Studenec (zdaj Ig) naleteli na ostanke naselja na kolih in da so našli veliko črepinj, živalskih kosti, orodja iz jelenovega roga in oglja. Karl Deschmann je takoj ugotovil, da so najdbe sledi koliščarskega naselja, takšnega, kakršnega so odkrili v Švici leta 1854 in deset let pozneje tudi na Koroškem.

Odkritje je spodbudilo k prvemu arheološkemu izkopavanju na Ljubljanskem barju, ki ga je začel in vodil Deschmann.

Danes, po več kot 130 letih, ugotavljamo, da so najstarejše koliščarske naselbine na Ljubljanskem barju nastale okvirno v prvi polovici 5. tisočletja pr. Kr. Najpozneje okoli srede 2. tisočletja pr. Kr., ko je jezero v celoti prekrilo barje, pa se je gradnja takšnih naselbin ustavila. Po tem obdobju so nova bivališča postavljali na trdini, odmaknjeni od močvirja.

Začetek koliščarskega obdobja torej sodi v konec mlajše kamene dobe, traja vso bakreno in se konča v zgodnji bronasti dobi. Kulturno to ni enotno obdobje.

V poselitvi je tudi nekaj vmesnih prekinitiv. Najdaljša je trajala skoraj celo tisočletje. Čeprav razlogov za te prekinitve še ni mogoče zadovoljivo pojasniti, se zdi, da jih lahko iščemo v povezavi z gospodarskimi in klimatskimi dejavniki.

Ugotavljamo, da prihod koliščarjev na Ljubljansko barje označuje zelo pomembno obdobje v zgodovini osrednjega slovenskega prostora. Koliščarji so bili med najzgodnejšimi graditelji manjših, a stalnih naselbin. Šlo je za majhne skupine samostojnih kolib na kolih. Vemo tudi, da so naselbine postavljali sočasno na več koncih Ljubljanskega barja.

S koliščarji je na to območje prišlo tudi poljedelstvo. Na kopnem v bližini naselbin so redili domače živali, kot so govedo, ovca, koza in svinja. Spremljal jih je pes. Pomembni gospodarski dejavnosti sta bili tudi lov in ribolov. V skoraj nedotaknjeni pokrajini so nabirali gozdne sadeže in plodove. Izdelovali so lončene posode. Najdbe bakrenih predmetov in metalurških pripomočkov pa dokazujejo, da so se vsaj od prve polovice 4. tisočletja naprej ukvarjali tudi s kovinarstvom. Za plovbo po jezeru so uporabljali drevake, ki so jih izdoblili iz ogromnih hrastovih debel. V drugi polovici 4. tisočletja pr. Kr. pa so za poti zunaj Ljubljanskega barja uporabljali tudi voz. Skratka, bili so zelo iznajdljivi in so živeli v sozvočju z naravo.

Tekst: dr. Anton Velušček, arheolog

Foto: Dejan Veranič

